

Spis treści

Wykaz skrótów i akronimów	9
Wstęp	13
1. Identyfikacja zagadnienia i celu badawczego	13
2. Przegląd literatury – stan badań nad problematyką Azji i Pacyfiku	14
3. Pytania badawcze i hipoteza	18
4. Metodologia badań	19
5. Struktura monografii	23
Podziękowania	30
Rozdział I. Konceptualizacja regionu Azji i Pacyfiku	31
1. Azja i Pacyfik vel Indo-Pacyfik	31
2. Teoretyczne podstawy analizy	39
3. Regionalizm Azji i Pacyfiku jako strategia współpracy międzynarodowej ...	65
Rozdział II. Historyczny kontekst rozwoju współpracy w regionie Azji i Pacyfiku	91
1. Porządek <i>Pax Americana</i> w regionie Azji i Pacyfiku	91
2. Chiny na peryferiach globalnej sceny międzynarodowej	97
3. Republika Chińska: ciągłość prawno-konstytucyjna <i>versus</i> tożsamość prawnomiędzynarodowa	112
4. Czynniki kształtujące współpracę w regionie Południowo-Zachodniego Pacyfiku	115
5. Wojna w Korei: starcie militarno-ideologiczne Wschodu i Zachodu	117
Rozdział III. Równoważenie potęg i międzynarodowego układu sił	127
1. Kształtowanie się międzynarodowego układu sił w regionie Azji i Pacyfiku po ustaniu zimnej wojny	127
2. Zmierzch porządku z unilateralną przewagą Ameryki	136
3. Rywalizacja i współpraca w relacjach Ameryka–Chiny	146
4. Modyfikacje polityki wewnętrznej, zagranicznej oraz doktryny obrony ChRL	158
5. Renesans strategicznego wymiaru polityki zagranicznej Japonii	182
6. Konflikt koreański w odsłonie XXI w.	198
7. Koegzystencja jako alternatywa wojny hegemonicznej	210

Rozdział IV. Główne kierunki integracji gospodarczej Azji i Pacyfiku	227
1. ASEAN: od wspólnoty politycznej do wspólnoty gospodarczej	227
2. Liberalizacja handlu międzynarodowego jako strategia integracji gospodarczej	234
3. Partnerstwo Transpacyficzne (TPP) – projekt strefy wolnego handlu na XXI w.	239
4. Kompleksowe Progresywne Partnerstwo Transpacyficzne jako zmodyfikowane TPP	266
5. Megaregionalny wymiar RCEP jako strefy wolnego handlu	271
6. Obszar wolnego handlu Azja-Pacyfik (FTAAP) jako projekt integracyjny APEC	282
Rozdział V. Strategie akomodacji dynamiki rozwojowej Azji i Pacyfiku	289
1. Chiny jako czynnik dynamiki przekształceń w regionie Azji i Pacyfiku	289
2. Strategie USA: <i>Pivot to Asia</i> (B. Obama) <i>versus Free and Open Indo-Pacific</i> (D. Trumpa) <i>versus Indo-Pacific Strategy</i> (J. Bidena)	294
3. Erozja amerykańskiej strategii odstraszenia	318
4. Strategia Japonii – <i>Confluence of two Seas</i>	323
5. <i>Poworot na Wostok</i> – strategia polityki Federacji Rosyjskiej	329
6. Azja Południowo-Wschodnia – próby optymalizowania strategii współpracy z mocarstwami	352
7. Australia, Nowa Zelandia – przekształcenia w strategii polityki zagranicznej	358
Rozdział VI. Przebudowa architektury współpracy	365
1. „Wartości azjatyckie” jako strategia umacniania tożsamości regionu Azji i Pacyfiku	365
2. W kierunku azjatyckiego „Bretton Woods”	370
3. Nowe globalne instytucje finansowe – Bank Rozwoju BRICS i Azjatycki Bank Inwestycji Infrastrukturalnych (AIIB)	372
4. Perspektywy internacjonalizacji chińskiej waluty ludowej – juana	382
5. CICA – panazjatycka platforma bezpieczeństwa i współpracy	384
6. Nowa architektura współpracy, a napięcia w regionie Azji Południowo-Wschodniej	389
7. Południowo-Zachodni Pacyfik – zewnętrzne wpływy i rywalizacja	395
Zakończenie	403
Bibliografia	420
Indeks	447
Spis tabel, diagramów i map	457

Wstęp

1. Identyfikacja zagadnienia i celu badawczego

Region Azji i Pacyfiku, przede wszystkim z uwagi na wysokie tempo wzrostu gospodarczego, rosnącą wielkość wymiany handlowej i inwestycji, głębokie przeobrażenia cywilizacyjne, śmiałe projekty infrastrukturalne i urbanizacyjne czy imponujące rezultaty implementacji technologii cyfrowych, postrzegany jest dzisiaj jako rozwojowy fenomen, przyciągający uwagę światowego establishmentu polityczno-gospodarczego, w tym przedstawicieli biznesu i inwestorów. Czynnikiem stymulującym zainteresowanie wokół tego regionu są także jego specyficzne uwarunkowania, jak siła oddziaływania czynnika demografii, intensywna rozbudowa zdolności militarnych wielu państw, zaostrzające się spory terytorialno-morskie, zarysowująca się wizja sino-centricznego porządku, a zwłaszcza, przebiegająca z dużą intensywnością, rywalizacja wielkich mocarstw, która determinuje wysoką aktywność wyspecjalizowanych struktur, w tym służb wywiadowczych oraz dyplomatycznych.

Wspomniana wysoka dynamika rozwojowa Azji i Pacyfiku stanowi silną inspirację dla dużej grupy badaczy, nieustających w wysiłkach, mających na celu rozpoznanie zarówno ogólnych prawidłowości, jak i bardziej szczegółowych aspektów tego rozległego i wielopłaszczyznowego procesu. Do szczególnie istotnych w tym względzie należy kwestia identyfikacji czynników, które stanowiły w przeszłości, bądź stanowią obecnie siłę sprawczą wysokiej dynamiki rozwojowej. Jednym z nich, ponad wszelką wątpliwość, jest współpraca międzynarodowa, obejmująca interaktywność podmiotów funkcjonujących w sferze politycznej i gospodarczej, przede wszystkim suwerennych państw, organizacji międzynarodowych, ale także transnarodowych korporacji czy małych i średnich firm.

Zagadnieniem badawczym niniejszej monografii jest strategiczno-polityczna i gospodarcza współpraca w regionie Azji i Pacyfiku po zakończeniu zimnej wojny, które stało się kluczową cezurą także we współczesnej historii Azji i Pacyfiku. Tak zdefiniowane zagadnienie badawcze w sensie merytorycznym obejmuje struktury, procesy i uzgodnione działania, prowadzące do zwiększenia spójności regionu pod względem politycznym i gospodarczym. Należy podkreślić, iż w prowadzonych badaniach uwzględniono także wybrane aspekty bezpieczeństwa międzynarodowego, z uwagi na ich istotne znaczenie w rozwoju współpracy międzynarodowej oraz wpływ na przekształcenia układu sił w regionie Azji i Pacyfiku.

Wzrost znaczenia regionu Azji i Pacyfiku potwierdza wiele wskaźników, w tym m.in. rosnący z roku na rok jego udział w światowym produkcie brutto, wysoki poziom obrotów handlowych i inwestycji, w tym FDI, tj. bezpośrednich inwestycji kapitałowych napływających do tego obszaru z zagranicy i będących ich źródłem, a także nośne inicjatywy i projekty integracyjne. Wśród tych ostatnich wspomnieć trzeba projekty tworzenia megaregionalnych stref wolnego handlu czy obejmujące region strategie polityki wybranych aktorów sceny międzynarodowej, jak np. amerykańskie strategie polityki wobec Azji i Pacyfiku czy Indo-Pacyfiku, sztandarowy globalny projekt chiński, jakim jest ogłoszona w 2013 r. przez przywódcę Chin, Xi Jinpinga, Inicjatywa Pasa i Szlaku (*Belt & Road Initiative*), strategia Japonii (*Confluence of two Seas*), strategia neutralności państw Azji Południowo-Wschodniej, wdrażana przez Indie strategia *Indo-Pacific Policy*, realizowana od 2014 r. strategia Federacji Rosyjskiej *Powrot na Wostok*, czy aktualizowane w ostatnim okresie strategie polityki zagranicznej Australii i Nowej Zelandii, a także przewartościowania w zakresie stosunków zewnętrznych wyspiarskich państw Południowo-Zachodniego Pacyfiku.

Wszystko to potwierdza stawianą przez wielu badaczy tezę o przemieszczeniu się do regionu Azji i Pacyfiku globalnej grawitacji strategiczno-politycznej i gospodarczej. Biorąc pod uwagę znaczenie tych dziejowych przemian dla współczesnych stosunków międzynarodowych, przekształceń w regionalnym i globalnym układzie sił oraz z punktu widzenia perspektyw współpracy i międzynarodowego bezpieczeństwa, w monografii podjęto próbę ukazania najważniejszych elementów tego procesu poprzez pryzmat strategiczno-politycznej i gospodarczej współpracy po zakończeniu zimnej wojny.

2. Przegląd literatury – stan badań nad problematyką Azji i Pacyfiku

Jak już wspomiano, od kilku dekad, a w szczególności w XXI wieku, problematyka Azji i Pacyfiku stanowi przedmiot szeroko zakrojonych badań naukowych zwłaszcza za granicą, ale w coraz większym stopniu także w Polsce. Powstało wiele publikacji, prac analitycznych i opracowań eksperckich, poświęconych m.in. problematyce współpracy strategiczno-politycznej i gospodarczej, a więc zagadnieniom wypełniającym ramy niniejszej monografii. Wiele z nich ujętych zostało w zamieszczonej na końcu książki bibliografii, choć lista ta z pewnością nie jest kompletna. Badania w Polsce rozwijają się poczynając od lat 90. XX w., a o ich dynamicznym rozwoju można mówić w odniesieniu do ostatniej dekady, przy czym dotyczy to zarówno badań, jak i dydaktyki obejmującej problemy współczesnej Azji i Pacyfiku. Stale rośnie grupa badaczy, specjalizujących się zarówno w teorii nauki o stosunkach międzynarodowych, jak i naukach społecznych poświęconych wspomnianemu regionowi. Jest wiele inicjatyw badawczych, obejmujących problematykę poszczególnych krajów czy też subregionów Azji Wschodniej, co znacząco wspomaga dydaktykę w zakresie coraz chętniej wybieranego przez młodzież kierunku studiów azjatyckich.